

På ugnen i värmen

Bild: Aapi Lohinivas kollektion

Av Seija Mahilainen

Jag kommer från en stad i Nord-Karelen. Mitt hem var ett fattigt arbetarhem och stugan som vi bodde ägdes av staden. Stor var inte stugan men plats hade vi tillräckligt, vi hade till och med hyresgäster. Grannarna var likadana arbetarfamiljer, det fanns bara några "bättre familjer" ibland oss. Alla stugorna var likadana små ruckel.

Vi var tio barn och mor var mest hemma, vart skulle hon ha kunnat ta vägen. Med ett barn vid bröstet var ett nytt redan på väg. Även om mor alltid hade ett småbarn brukade hon hjälpa grannens barn till världen. Hon hade alltid ett vitt förkläde och en vit handduk rena och strukna redo. Ofta kom man mitt i natten för att hämta hjälp och ofta hann hon göra barnet och modern i ordning innan barnmorskan kom. På den tiden fanns inget BB, och när det kom tog även mors jobb slut.

Vi var inalles nio syskon, av vilka två numera har dött. En av mina bröder dog 13 år gamla. Tillsammans med andra pojkar had de hittat granater på botten av forsen. Pojkarna försökte plocka isär dem och en av granaterna exploderade. Fyra pojkar strök med samtidigt. Min äldsta syster är också död. Hon dog i diabetes här i Sverige. Hon var den enda i vår familjen som tog realen. Hon fick bo hos en rik änka som köpte alla skolböcker och annan skolmateriel.

Vi andra fick jobba hos samma fru. Vi bar vatten ur källaren och rensade hennes grönsaksland. Ofta fick vi mat hos henne men man kunde ju inte äta magen full där. Så hungriga vi alltid var när vi kom hem! Min äldste broder var tvungen att stanna hemma från skolan efter fars död. Han arbetade på en bondgård där vi sedan fick potatis och mjöl till vintern. Mina minnen från barndomen börjar från det när jag för första gången skulle vara barnvakt. Jag var då sex år och lärarinnan hämtade mig till sällskap och barnvakt åt sin lilla pojke. Jag var där hela sommaren och fick en skolväska som lön. På hösten, när skolan började, följde jag med de andra. Egentligen ville de inte ha mig eftersom jag bara var sex år, men jag bara gick med de andra varje morgon.

Alla somrar fick man passa mindre syskon tills man fick jobb på "kommunalhemmets" åkrar. Nog blev dagarna långa när solen gassade och man skulle rensa långa grönsakssängar. Det hade varit mycket roligare att följa med de andra till stranden, men man fick inte säga emot. Senare, när man blev större, fick man jobba som piga hos grannen så fort skolan slutade. I bärtider var man alla söndagar i bärskogen. Man tog med flera hinkar när man gick till blåbärsskogen. Å andra sidan var det ganska trevligt att vara i skogen. Så bra matsäcken smakade!

När sedan far dog var vi tvungna att få kommunhjälp. Det kändes bittert att behöva hämta pengar och samtidigt fråga efter kuponger för ved. Varje gång sa de, ja så, är veden slut nu igen. Men en kubikmeter förslog inte långt när stugan var kall. Om inga andra ljuspunkter fanns så lyste i varje fall stughörnen vita om vintern -av rimfrost. Till en början hade stugan ingen farstu, men senare byggde kommunen en liten tambur med ett litet fönster. Fönstret måste täckas med en plåtbit för glaset höll inte. Pojkarna krossade den alltid med en stenkastning. Vi hade ingen bastu eller brunn. Vatten fick vi hämta hos grannen och många vintrar fick den tas ur ån. Endast vatten för matlagning fick hämtas hos grannen. Bada fick vi i Pellikas bastu. Tant Pellikka värmdde bastun, och även andra gick dit och badade.

Senare fick vi två år i skolan i centrum. Dit var det två kilometer att gå. Många gånger bet kylan i oss men vid hemkosten var det skönt att kliva upp på ugnen och värma sig.

Fritidsproblem hade vi inte. Pojkarna tillverkade sina skidor och stavar själv och det gick åt flera par under vintern.

Bakom ån fanns en hoppbacke och den måste man pröva. Pojkarna var också svåra på att brottas, alla byns pojkar var med i idrottsföreningen. Om somrarna spelade man boboll varje kväll och varje söndag. Flickorna och pojkarna i grannbyn var motståndarna.

Alla våra närmaste grannar var verkligt goda och hjälpsamma människor. Vi gick ofta på visit hos skogsförmannens fru. Där doftade det alltid så gott, till och med kaffet där var bättre än hos andra. Och alltid många sorters kaffebröd. Nära oss bodde en gammal kvinna. Hon hade två kor och några höns. Jag fick ofta vara med och valla korna. Vi hade mjölkbetning hos henne i många år. Hon silade mjölken i en glasburk och hade alltid en droppe hängande på nästippen. Den föll ibland ner i mjölken...

Sedan började man få barnbidrag och familjebidrag. Livet blev lite bättre. Vi kunde köpa sängkläder och möbler. Vi tapetserade och målade golvet ofta. En gång reparerade kommunen stugan. Brun papp i taket, brunwellpapp på väggarna och till råga på allt tjärade de golvet...

Till jul hade vi alltid en skinka och en grytstek. Ofta hade vi också "kolrotstupp" (ung. kålrot inbakat i bröd. Övers. anm.) Även om vi inte fick julklappar så hade vi alltid en julgran. Den hämtades ofta på julafton, nerisad, men den smälte ju. När mor hade bakdag fick vi ofta "potatistupp". Att det kunde smaka bra! Oftast hände detta på lördagar. Vi åt först sedan alla badat bastu. Vi började aldrig äta förrän far börjat.

Trots all fattigdom tänker jag med värme på mitt barndomshem och hembyn. Det verkar som om somrarna var varmare och om vintern var det skönt att kliva upp på ugnen och värma sig tillsammans med grannnumman.

Översättning Anita Sällberg.

Originaltexten "Lämpimän uunin päällä" av Seija Mahilainen

är publicerad i boken "Hitsikissa hiipii uniin". (Övers. "Om natten smyger svetsloppan in i sömnen", Stockholm 1989)